

folklor/edebiyat - folklore&literature, 2025; 31(1)-121. Sayı/Issue - Kış/Winter
DOI: 10.22559/folklor.3802

Araştırma makalesi/Research article

Mitolojilerin Kültür Kahramanlarından Antik Uzaylılar Teorisinin Uygarlaştırıcı Dünya Dışı Varlıklarına

From Cultural Heroes of Mythologies to Civilizing Extraterrestrials of Ancient Alien Theory

Mehmet Aça*
Buket Çapoğlu**

Öz

Günümüzün akılcı ve bilimci insanı, uygarlık kapsamına giren gelişmeleri mucitlerle bilim insanlarının zekâsına, merakına, yeteneğine ve çabalarına bağlarken kadim insanlık bütün bu gelişmeleri panteonlara, doğa ruhlarına, demonik varlıklara, kutsal hayvanlarla bitkilere, ilk ya da kurucu atalara dayandırmaktaydı. İnsanlığın ilerleyip gelişmesini isteyen doğaüstü varlıklar, seçtikleri insanlara çeşitli araçlarla (ilham, rüya vb.) bilgi ve teknolojiyi iletiyor, onlar da doğaüstü varlıklardan edindikleri bilgi ve teknolojiyi diğer insanlara sunuyorlardı. Mitolojik anlatılarda doğaüstü varlıklar olarak karşımıza çıkan bu “kültür kahramanları”, zamanla insanlara ve hayvanlara

Geliş tarihi (Received): 26-10-2024 Kabul tarihi (Accepted): 27-01-2025

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. İstanbul-Türkiye/Prof. Dr., Marmara University Faculty of Humanities and Social Sciences Department of Turkish Language and Literature. mehmet.aca@marmara.edu.tr. ORCID ID: 0000-0003-3132-4086

** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi. İstanbul-Türkiye/ Istanbul University Institute of Social Sciences Department of Turkish Language and Literature PhD Program Student. buketcapoglu@gmail.com. ORCID ID: 0000-0002-1008-7563

dönüşmüşlerdir. Dinsel düşünce ise bu kültür kahramanlarını Tanrı'ya, peygamberlere, velilere ve azizlere dönüştürmüştür. Yaşanan akıl ve bilimsel bilgi çağı, miti devre dışı bırakarak insanlığa kültür ya da uygarlığa dair her ne varsa- iklim ve çevrenin rolünü de göz ardı etmeden- kendi zorunluluklarının, aklının, ilgisinin, arzusunun, hırsının ve becerisinin ürünü olduğunu öğretmiştir. Fakat bu akılcı ve aydınlanmacı tutum, mit ve din odaklı eski yaklaşımları bütünüyle ortadan kaldıramamıştır. Tanrı, peygamber, veli, aziz odaklı yaklaşımlar, dinlerin etkisiyle günümüze kadar gelebilmiştir. Bu yaklaşıma bir de kadim insanlığın mit ve din odaklı bu yaklaşımlarını sekülerleştiren, mitlerin ve dinlerin uygarlaşma süreciyle ilgili anlatılarını kahramanlar ve semboller üzerinden dünya dışı varlıklara (Antik Uzaylılar) bağlayarak yorumlayan bir yaklaşım eklenmiştir. Bu çalışmada, kadim insanlığın mitleriyle dinsel anlatılarında ifadesini bulan uygarlaştırıcı arketipinin, “antik uzaylılar teorisi” diye adlandırılan bu son yaklaşımın temsilcileri tarafından nasıl bilimin argümanlarından yola çıkılarak sekülerleştirildiği izah edilmeye, argümanlarını hangi anlatıları ve sembollerini nasıl yorumlayarak geliştirdikleri gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmayla uygarlığın insanlığa doğaüstü varlıklar tarafından getirildiğine dair inancın akla ve bilimsel bilgiye rağmen bir şekilde diri tutulduğu; antik uzaylı tasarımlarının bütünüyle “kültür kahramanı” arketipinin sekülerleştirilmiş bir versiyonu olduğu; antik uzaylılar teorisi olarak adlandırılan bu görüşün temsilcilerinin insan aklına ve kapasitesine yönelik yaklaşımlarının insanı doğaüstü varlıklar ve Tanrılar karşısında bütünüyle edilgen bir konumda gören kadim yaklaşımlardan pek de farklı olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: *uygarlaşma, kültür kahramanı, mitik düşünce, dinsel düşünce, dünya dışı varlıklar*

Abstract

While today's rational individuals, who evaluate everything through the lens of science, attribute the developments within the scope of civilization to the intelligence, curiosity, talent, and efforts of inventors and scientists, ancient humanity ascribed all such advancements to pantheons, nature spirits, demonic beings, sacred animals and plants, and first (or original) ancestors. According to ancient beliefs, these “higher” individuals who could have mystical experiences were merely intermediaries or transmitters in the process of civilization. Supernatural beings, who desired humanity's progress and development, transmitted knowledge and technology to their chosen individuals through various means (inspiration, dreams, etc.), who, in turn, shared the knowledge and technology they acquired with others. These “heroes of culture,” who appear as supernatural beings in mythological narratives, gradually transformed into human and animal figures over time. Religious thought further reshaped these cultural heroes into prophets, saints, and guardians. The age of reason and scientific knowledge dismissed myth and taught humanity that whatever is cultural or civilizational is the product of human imperatives, reason, interests, desires, ambitions, and skills, while still acknowledging the role of climate and the environment. However, this rational and enlightened perspective could not completely eradicate the older approaches centered on myth and religion.

Belief systems centered on God, prophets, guardians, and saints have persisted to the present day under the influence of religion. Additionally, a new approach has emerged, which secularizes these myth- and religion-oriented perspectives of ancient humanity and interprets the narratives of myths and religions regarding the civilization process by connecting them to extraterrestrials (ancient aliens) through heroes and symbols. In this study, we seek to explain how the civilizing archetype, expressed in the myths and religious narratives of ancient humanity, has been secularized by proponents of this modern approach, known as the “ancient alien theory,” using scientific arguments. We also examine how they develop their claims by interpreting various narratives and symbols. This study concludes that the belief in civilization being brought to humanity by supernatural beings has somehow persisted despite the dominance of reason and scientific knowledge. It argues that the ancient alien theory represents a secularized version of the “cultural hero” archetype and that its proponents’ views on human reason and capability are not fundamentally different from ancient perspectives, which portrayed humans as entirely passive in the presence of supernatural beings and gods.

Keywords: *civilization, cultural hero, mythic thought, religious thought, extraterrestrials*

Extended summary

One of the issues that ancient humans tried to address was the origin of progress and technology, in other words, the origins of culture and civilization. People in primitive ages tried to find answers to their questions about the origins of culture and civilization within the framework of mythic thought. The central approach of the mythic thought as regards the origins of culture and civilization were “heroes of culture”, namely supernatural beings, and early humans and their actions. These ontological answers developed by the mythic thought have evolved into answers based on religious explanations over time; the “heroes of culture” of mythic thought, usually consisting of supernatural beings and first humans, have evolved into God, prophets, holy figures, saints, and their actions. However, over time, some people were not satisfied with these explanations and so they began to question the answers given by mythical and religious thought; they resorted to reason, logic, and science, in other words, to rational thought. First of all, this study outlines the transformations and evolution in humanity’s attempts to find satisfactory answers about the origin of culture and civilization on the basis of mythical thought, religious thought and scientific thought. It also aims to question the origins of the civilizing extraterrestrial beings of the ancient alien theory and to specify the similarities and differences between the cultural heroes of mythologies and the civilizing extraterrestrial beings of the ancient alien theory. One of the issues the article tries to explain is why human beings tend to attribute the culture and civilization that they create with their own intellect, labor and experience to supernatural beings. The study aims to show that though making its explanations on a scientific basis, the theory of civilizing aliens cannot break away from the habit of humans’ tendency to attribute the origin of culture and civilization to extraterrestrial beings.

The data of the study were obtained from scientific written sources directly related to the subject. Western researchers have mostly focused on the subject and that most of the data can be obtained from the works of these researchers. Except for urban legends and memoirs on UFOs, folklorists in Turkey have not focused on the civilizing extraterrestrials of the ancient alien theory in a comprehensive and in-depth manner; they have not questioned the mythological and religious origins of this theory and the underlying psychological factors. The civilizing extraterrestrial beings of the ancient alien theory are one of the most important topics of popular culture fed by television and the internet and deserve to be questioned in a folkloric sense with a scientific manner. In line with these aims and objectives, this study adopts a comparative and interpretative approach.

The study, which reveals that the origins of the civilizing extraterrestrial beings of the ancient alien theory are based on mythical thought, observes that mythical and religious conceptions of the civilization of humanity were seriously shaken during the periods when reason, rational thought and scientific knowledge came to the fore, but continued to exist in the form of religious teachings, especially due to the indispensability of religions and the patronage of these religions by states of the day. Evaluations of the data show that ancient beliefs about the origins of civilization have persisted not only among believers of monotheistic religions, but also among secularists who describe themselves as representatives of science and rational thought, with a focus on intelligent extraterrestrial beings. The mostly celestial supernatural civilizers of myths and religions have been replaced by intelligent extraterrestrials/aliens from the sky, in other words, from outside the world. The gods of mythological and religious narratives, the helpers of the gods, prophets, the holy guardians and saints were interpreted as aliens who could descend to the earth with highly advanced tools, and it was concluded that ancient humanity had access to knowledge, technology, culture and art thanks to these highly intelligent and advanced ancient aliens. Proponents of the ancient alien approach have reinterpreted mythical and religious narratives, ancient artifacts, drawings and reliefs with a focus on extraterrestrial beings, and have used all these narratives and material remains as evidence for their approach. According to the supporters of this theory, these intelligent life forms, which are believed to be far more advanced than humans in terms of knowledge and technology, are extraterrestrial beings that live on other planets and visit Earth from time to time in order to civilize humans on Earth.

The simplest explanation for the question of how these highly intelligent life forms managed to get to the world was the circular spaceships called UFOs, and it is very important to note that people of the dark ages described the owners of these vehicles as gods and goddesses in these circumstances. It is determined that the theories within the scope of extraterrestrial intelligent life forms that emerged with the introduction of the ancient alien archetype are categorized into three groups: those related to the Moon, those related to the Earth and those related to Sirius. In the Earth-related theories, the main themes are the actions of ancient aliens from other galaxies who came to Earth from other galaxies and helped Earth's humanity build great civilizations and ingrained culture into the civilization in all scientific and artistic fields. The main theme in the theories associated with Sirius, which is

located in the constellation of the Great Dog, is the belief that members of the pantheon of ancient world civilizations, as well as small indigenous peoples living in isolation, reside in Sirius and come to visit these civilizations at certain times of the year.

The supporters of these theories include highly educated academics, researchers, writers and journalists with secular identities. This has led to the conclusion that they have followed the path of reason and science in developing their approaches. The study concludes that no matter how much humanity has surpassed some of the ancient perceptions about the world, which mostly fall within the scope of belief (and even religion), humans have not been able to free themselves from the fascination and influence of heaven and celestial beings; they have not given up the old tendency to see the process of civilization as a mystical and ritualistic process experienced with the intervention and assistance of supernatural beings. While large masses of believers in monotheistic religions perpetuate this tendency through the narratives in their holy books, the educated and secular representatives of the theory of ancient aliens rely on extraterrestrial beings, the signs they believe to have been left by them, and their view of the gods, prophets, guardians and saints in sacred narratives as ancient aliens.

Giriş

Dünya üzerinde var olmaya çalışan insan, bir yandan mevcut şartları en iyi biçimde değerlendirip geliştirmeye, diğer yandan da evreni, dünyayı, doğayı, hayatı ve kendisini anlamaya ya da anlamlı kılmaya çalışmıştır. Hayatta kalma isteği ve bunun için gerekli olan temel ihtiyaçlarını karşılama çabası kültürü, teknolojiyi ve uygarlığı yaratmış; anlama ve anlamlı kılma çabası ise dünya görüşünü biçimlendirmiştir. Maddi bir varlık olan insanın manevi yönünü meydana getiren şey, onun anlama ve anlamlı kılma çabası olmuştur. İnsan, anlama ve anlamlı kılma çabasıyla doğayı kültürün ve inancın kapsamına dâhil etmiş; varlığının kaynağına ve amacına dair tasavvurlar geliştirmiştir. Varlığını sürdürmek ve bunun için gerekli olan temel ihtiyaçlarını karşılamak için zekâsına, duygularına, öngörülerine, reflekslerine, fiziksel gücüne, geliştirme ve dönüştürme yetilerine güvenmek zorunda olan insan, gözlemleyen ve taklit edebilen varlık olduğu için bazı bilgileri ve davranış kalıplarını hayvanlardan edinmiştir. Hayatta kalabilmek için savunma, korunma, saldırma, beslenme (toplayıcılık ve avcılık) ve barınma teknikleri geliştiren insan, zamanla çoğalarak gruplar oluşturmuş, grup yapısını uyum içerisinde sürdürebilmek için kurallar, normlar ve kurumlar meydana getirmiştir. Dünyayı algılama, yorumlama ve tanımlama tarzı üzerinden oluşturduğu dünya görüşü, onun hayata ve doğaya inanç temelli bir biçimde yaklaşmasını da sağlamıştır. Oluşturduğu inanç evreni, onun maddi âlemle olan ilişkilerinin manevi bir yön kazanmasına da vesile olmuştur. İnanç evreninin oluşmasında varlığın kökeni ve amacına, hayata ve ölüme yönelik sorulara verdiği cevaplar başat rolü üstlenmiştir. “Varlığının belli bir döneminden itibaren kendisine ilk insan nasıl ortaya çıktı”, “nereden geldi”, “varlığının amacı nedir”, “ölüm nedir”, “ölümden sonra ne olacak” gibi soruları soran insanın verdiği ilk cevaplar mitik düşüncenin ürünü olmuştur.

Kadim insanın cevabını aradığı sorulardan biri de ilerlemenin ve teknolojinin, başka bir deyişle kültürle uygarlığın kökenine yönelik olmuştur. Dünya üzerinde türlü tehditler, tehlikeler ve zorluklar eşliğinde hayatta kalmaya çalışan insan akli, öngörülleri, gözlemleri,

denemeleri ve en önemlisi de aldığı riskler sayesinde bilgi ve deneyim sahibi olmuş; ortaya çıkan yeni şartlar ve zorunlulukların yanı sıra, arzularının ve hırslarının da tetiklemesiyle bilgi ve deneyimini artırarak basit teknolojidен çok daha gelişmiş teknolojik aşamalara doğru ilerlemiştir. Akıllı, edindiği bilgi, deneyim ve teknoloji, insanın canlı türleri arasında sivrilmesini sağlamış, bu durum da onun uzun bir süre bütünüyle bağımlı olduğu çevresini dönüştürmesine imkân vermiştir. Toplayıcılık ve avcılıktan ibaret olan “asalak ekonomi”den bahçe tarımı, tarla tarımı ve hayvancılıktan oluşan “üretim ekonomisi” aşamasına geçen insan, zihniyet olarak da evrilmiştir. Mitik düşünceden dinsel düşünceye evrilen insan, sorularının cevaplarını dinlerle ve kutsal kitaplarda aramaya başlamıştır. Mitik düşüncenin, kültürle uygarlığın kökenlerine dair cevaplarının merkezinde genellikle doğaüstü varlıklarla ilk insanlardan oluşan “kültür kahramanları”yla onların eylemleri yer almıştır. Mitik düşüncenin verdiği bu cevaplar, zamanla dinsel düşüncenin cevaplarına dönüşmüş; mitik düşüncenin genellikle doğaüstü varlıklarla ilk insanlardan oluşan “kültür kahramanları”, Tanrı’ya, peygamberlere, velilere, azizlere ve onların eylemlerine evrilmiştir. Fakat zamanla kimi insanlar mitik ve dinsel düşüncenin verdiği cevapları sorgulamaya başlayarak akla, başka bir deyişle rasyonel düşünceye yönelmişlerdir. Rasyonel düşünce ise bilimsel bilgiyi doğurmuştur. Rasyonel düşünce, kültürün ve uygarlığın kökenlerini insana ve onun eylemlerine bağlayarak izah etmeye çalışmıştır. Geldiği son noktada insan, büyük ölçüde rasyonel düşünce ile onun doğurduğu bilimsel bilgiye sarılmış olmakla birlikte kendisini dinsel düşüncenin cevaplarından bütünüyle arındırmış değildir. Bunda, insanların inançsız yapamamalarının yanı sıra dinlerin, özellikle de kitabi dinlerin güçlerini devletler ve kurumlar eliyle sürdürmeleri de etkili olmuştur. Deprem olgusundan yola çıkacak olursak, insanlığın önemli bir kısmının, rasyonel düşünceyle bilimsel bilginin deprem hakkındaki açıklamalarını bir kenara bırakarak, dinsel düşüncenin bir ürünü olan depremi uyarı ve ceza odaklı ilahi bir eylem olarak algılamayı sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Rasyonel düşünce ve bilimsel bilgi, evrenin ve insanın oluşumunu büyük patlama ve evrim kuramıyla izah etmeye ve bunu bilimsel yöntemlerle kanıtlamaya çalışırken, hayata inanç odaklı bakan bireyler ve topluluklar, kutsal kitapların inanç odaklı izahlarına inanmanın sağladığı konforu yaşamaya devam etmektedirler.

Aydınlanmayla başlayan rasyonel düşünce ve bilimsel bilgi ile mitik ve dinsel düşüncenin meydana getirdiği “büyük anlatı” arasındaki rekabet günümüze dek sürmüştür. Birbirleriyle rekabet içerisinde olan bu iki yaklaşıma, özellikle de kültür ve uygarlığın kökenleri söz konusu olduğunda, 1970’lerden itibaren üçüncü bir yaklaşım eklenmiştir. Bu yaklaşım, büyük oranda mitik ve dinsel düşüncenin “kültür kahramanı” odaklı anlatılarından beslenmekle birlikte, bilimi ve bilimsel düşünceyi de ihmal etmemiştir. Bu yaklaşımın temsilcileri, kültürün ve uygarlığın kökenlerini, mitik ve dinsel düşüncenin genellikle doğaüstü varlıklarla ilk insanlardan oluşan “kültür kahramanları”ndan söz etmeksizin “bilimsel” düşünce yoluyla dünya dışı varlıklara bağlamışlardır. “Üçüncü yol” olarak nitelendirilebileceğimiz bu yaklaşım, bazı popüler isimler vasıtasıyla rasyonel düşünce ile bilimsel bilgiden yeterince tatmin olamayarak yeni bir seküler “büyük anlatı” kurgulamaya çalışanları etkilemiştir. Kültürle uygarlığın kökenlerini sorgulayan mitik ve dinsel anlatılarla çeşitli arkeolojik kalıntılara odaklanarak anlatı, sembol ve teknoloji odaklı çözümler yapan bu yaklaşım, halkbilim-

cilerin üzerinde durmalarını gerektirecek bir yaklaşımdır. İşte bu çalışma da mitik düşüncenin yarattığı “kültür kahramanları”nın anlamları ve evrimi hakkında kısaca bilgi verdikten sonra dünya dışı zeki varlıklar teorisinin temsilcilerinin kültürle uygarlığın getiricisi olduklarına inandıkları yeni “kültür kahramanları”nı, daha doğrusu, uygarlaştırıcı (bilgi ve teknoloji getirici) “dünya dışı varlıklar”ı, mitik ve dinsel düşüncenin “kültür kahramanları”yla olan ilişkilerini de göz önünde tutarak incelemeye çalışacaktır.

1. Mitik düşüncenin kültür kahramanları: Neden ortaya çıktılar, kimdiler, hangi başarılarıyla öne çıktılar?

Uygarlaşma sürecini kendi akli, duyguları, öngörülerini, emeği ve yaratıcılığıyla yaşayan insanoğlu, bütün bunlara rağmen neden kültürün kökenlerini mitik düşünceyle dinsel düşüncenin tanrılarıyla diğer doğaüstü varlıklarına (şeytan, cin, peri, iye) kurucu atalara, hayvanlara, peygamberlere, velilere ve azizlere bağlamıştır? Neden günümüzün antik uzaylı teorisinin temsilcileri, antik çağların teknolojileriyle uyarlıklarının yaratıcıları olarak kadim (ancient) insan topluluklarını değil de dünya dışı varlıkları görmüşlerdir? Acaba antik insanın akli ve yaratıcılık kapasitesi, bunca bilgiyle teknolojinin üretimi için yeterli mi görülmedi? Antik insan topluluklarının son derece gelişmiş teknolojilerle uyarlıkları meydana getiremeyeceklerine inanan günümüzün antik uzaylı teorisinin temsilcileri elbette böyle düşünebilirler. Ama mitleri yaratan kadim (antik) insan topluluklarının, bizzat kendi akılları, duyguları, emekleri ve deneyimleriyle –kimi zaman da tesadüflerin eseriyle- meydana getirdikleri uyarlıkların kökenlerini doğaüstü varlıklarda aramalarının sebeplerini anlamaya çalışmak, pek çok sorunun peşine takılmayı getirir. Acaba antik insan toplulukları da tıpkı antik uzaylı teorisinin temsilcileri gibi, kendi içlerinden çıkan kültür ve uygarlık yaratıcısı insanların akıl ve yeteneklerini tek başına yetersiz bulup onları doğaüstü varlıklarla ilişkilendirmeyi mi uygun gördüler? İnsan hayatını kolaylaştıran ve çok daha yaşanılır kılan pek çok buluşu gerçekleştiren insanlar acaba bu “insanüstü” özellikleri nedeniyle tanrısal ya da şeytani varlıklar olarak mı algılandılar? Ya da onlar, doğaüstü varlıkların bedenlenmiş halleri miydiler? Bütün bunların yanı sıra, Meletinskiy’in (1958) de ifade ettiği gibi, eski insanlar acaba bu tür anlatılar üzerinden kendi düşüncelerinin ve emeklerinin başarılarını efsanevi geçmişe aktararak kendi faaliyetlerini ve özgür öz etkinliklerini yüceltmeyi mi amaçladılar?

Pek çok şeyi icat eden insanların bunları genellikle doğaüstü varlıklar sayesinde icat ettiklerini anlatan kültür mitleri, bilginin kaynağını doğaüstü varlıklarda ve hayvanlarda görmüştür. Ya doğaüstü varlıklar, teknolojiyle uygarlığın temelini oluşturan bilgileri seçtikleri insanlar aracılığıyla insanoğluna göndermişlerdir ya da kimi özellikli insanlar cinlerle perileri gizlice dinleyerek bu bilgileri edinmişlerdir. Kadim (antik) insanlık, her durumda teknolojiyle ve uygarlığın kökenlerini ya doğrudan ya da insanüstü özellikleri olan bazı insanlar üzerinden doğaüstü varlıklarda aramıştır. Kimsenin aklına gelmeyen şeyleri düşünen ve keşfeden insanlar sıradan insanlar olarak görülmeyerek kutsallaştırılmış, onların buluşları da ancak doğaüstü varlıkların lütfü ya da inayeti sayesinde gerçekleşen eylemler olarak nitelendirilmiş olmalıdır. Kadim insanlık, bu tür insanlardan bazılarını kutsallaştırırken, bazılarını da şeytanlaştırmayı ihmal etmemiştir. Büyük ve önemli işleri başaranlarla kimsenin aklına

gelmeyen buluşları gerçekleştirenlerle ilgili bu algının uzantılarını günümüzde bile görmek mümkündür. Telli saz için söylenen “şeytan icadı” ve Batı’da icat edilen şeyler için söylenen “gâvur icadı” sözleriyle zeki insanlar için kullanılan “cin gibi” nitelendirmesi, zeki ve mucit insanların şeytan ve cinlerle ilişkilendirilmelerini göstermesi bakımından önemlidir.

Kültür kahramanları ateşi elde ederler, hayvanları evcilleştirirler, müzik aletlerini ve el sanatlarını icat ederler, insanlar için gerekli olan üretim araçlarını hazırlarlar; insan topluluklarını şeytani güçlerden korurlar, devlere ve ejderhalara karşı savaşırlar, gelenekleri ve yasaları tanımlarlar, kurumları (evlilik kurumu gibi) meydana getirirler. Başka bir deyişle, insan topluluklarının hayatlarını organize eder ve düzenlerler (Qasımova, 2012: 7-8). Meletinskiy, kültür kahramanlarının işlevlerini çok daha ayrıntılı bir biçimde gözler önüne sermiştir. Meletinskiy’e göre kültür kahramanları arazinin modern rölyefini, gelgitlerin düzenli değişimini, mevsimleri yaratır; güneşi, ayı ve yıldızları elde eder; ateşi ve tatlı suyu getirir; belirli bitkileri ve hayvanları insanların yiyeceği olarak belirler; insanlara çeşitli avlanma ve tarım yöntemlerini öğretir; iş aletlerini icat eder; totem gruplarına, klanlara, evlilik sınıflarına bölünmeyi tanıtır; davranış kurallarını, gelenekleri ve ritüelleri oluştururlar. Kültür kahramanları ilk insanlardır ve aynı zamanda insanların yaratıcıları ya da “eğitmenleridir”. İşlerini bitirdikten sonra yeryüzüne ya da gökyüzüne giderler, orada yıldızlara dönüşürler ya da sınırsız okyanusa yelken açarlar. Kültür kahramanları ya da demiurgların eylemleri, her zaman amaca yönelik değildir. Çoğu zaman peyzajın ve kültürün en önemli özellikleri, bilinçli yaratıcı çabaların meyvesi değil, yaşamlarının tamamen tesadüfi koşullarının sonucudur (Meletinskiy, 1958).

Kültür kahramanların en göze çarpıcı niteliklerini birkaç cümleyle özetlemek gerekirse şunları söyleyebiliriz: Kültür kahramanı, yaratım sürecinde ilk kendisinin pay aldığı, bir yolunu bulup elde ettiği gizli bilgilerin ilk yayıcısı olarak hamisi, yani arketipi olma hakkını elde eder. Yeryüzündeki yaşamın başlatıcısı olan kültür kahramanı, yaratıcı vasfıyla yeryüzündeki katı yaşam koşullarıyla savaşıp insanlığı çeşitli sanat, şifacılık, hukuk, madencilik, ticaret gibi alanlarda geliştirmek için onlara kaynaklık eder. Kültür kahramanı, yeryüzündeki canlıları, yaratıcı gazabından ya da olası bir doğaüstü canavardan korumak için savaşıp. Kültür kahramanı eğer bir yaratıcı ise, kozmosu ve mikrokozmos olan yeryüzünü biçimlendirerek uzayda bir düzen oluşturur. Kültür kahramanı bir oyuncu, hilebaz, düzenbaz (trickster) kişiliğinde ise tanrı-tanrıçalardan insanlığın yararına dokunabilecek saklı nesnelere ve etkinliklerin gizemini insanlığa sunar.

Kuzey Amerika Kızılderililerinin kültür mitlerinde yer alan uygarlaştırıcı varlıkları sınıflandıran ve bir kültür kahramanının onu sıradan insanlardan ayıran niteliklerini gözler önüne seren David Leeming, kültür kahramanı hakkında, dinsel ve tarihsel kişilikleri de öne çıkararak şunları kaydetmiştir:

İster kültür kahramanları, ister geleneksel, efsanevi kahramanlar, ister tarihi kahramanlar olsun, kişisel ve kültürel sınırlarımızı aşmamız için bizi zorlarlar. Kültür kahramanları tanrıların temsilcileridir; yeni oluşan topluluklara nasıl yaşayacakları, avlanacakları, çoğalacakları, belirli törenleri nasıl yapacakları ve konuşacakları konusunda eğitim verirler. Çin Sarı İmparatoru halkına nasıl yazılacağını, ok ve yayın nasıl kullanılacağını ve nasıl yönetilece-

ğini öğretti. Musa, halkını Vaat Edilmiş Topraklara götürdü ve onlara kutsal kanunu aktardı. Güney Afrika'daki San'ların (Buşmenler) kültür kahramanı Kaang, halkının avlanması için av hayvanları yarattı ve onlara uygun avlanma tekniklerini öğretti (Leeming, 2021: 89).

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, kültür mitlerinin kahramanları doğüstü varlıklar (tanrılar, tanrıların yardımcıları, şeytanlar, cinler, periler), ilk insanlar ya da kurucu atalar ve hayvanlardan (ateşi getiren kızıl tilki, turna vd.) epik kahramanlarla kutsal kişilere (peygamber ve veliler), oradan da günümüzün mucitleriyle bilim insanlarına evrilmişlerdir. Bu evrilme sürecini, birinin diğerini bütünüyle geçmişte bıraktığı biçiminde algılamamak gerekir. Kültür ya da uygarlığın kökenlerini kutsal kitaplar üzerinden Tanrı ya da gökte arama eğilimi günümüzde de sürdürülmektedir. Tanrı, bilgi ve teknolojiyi insanlara ya da doğrudan gönderir ya da bunun için bazı kutsal insanları aracı olarak kullanır.

2. Mitik düşüncenin kültür kahramanlarının evrimi ve aydınlanma süreciyle birlikte önemsizleşmeleri

Yeryüzündeki sosyal etkinliklerin, icatların ve buluşların en eski ve kutsal öyküsünü sunan kültür mitlerinin başkahramanlarını üç döneme ayırarak sınıflandırabiliriz: Mitler çağı kültür kahramanları, semitik dinler çağı kültür kahramanları ve bilim çağı kültür kahramanları. Mitler çağının uygarlaştırıcı varlıkları, bugünün insanı için doğüstü güçlere sahip oldukları düşünülen ve insanlığın kültürlenme süreci için üst ve alt boyutlardan varlıklar olmuşlardır. Tanrı-tanrıçalar, elemental varlıklar, demonik varlıklar, kutsal hayvanlar ve kurucu atalar, bu çağın kültür kahramanları olarak yerlerini almışlardır. Semitik dinlerin sahneye çıkışıyla birlikte ise, Tanrı'nın elçileri olan peygamberler, peygamberlerin yolunu izleyerek tasavvuf ehlini oluşturan erenler, evliyalar ve azizler kültür kahramanları olarak belirmeye başlamışlardır.

Mitolojilerle çok ve tek tanrılı dinler, insan topluluklarına merkezinde doğüstü varlıklarla onlar tarafından seçilip yönlendirildiğine inanılan kültür kahramanlarının yer aldığı “büyük anlatılar” sunmuşlardır. Modern çağlara kadar varlığını ve etkisini güçlü bir biçimde sürdüren bu “büyük anlatılar”a göre evren, dünya, insan ve diğer canlı ve cansız varlıklar tanrılar ya da Tanrı tarafından yaratılmış; dünya üzerindeki hayatın nelerle ve nasıl yaşanması gerektiği yine insanlara tanrılar ve Tanrı tarafından öğretilmiştir. Bu öğretme sürecinde de tanrılarla Tanrı'nın yardımcıları, iyeler, ruhlar, insan ve hayvan türünden kültür kahramanları (ilk insanlar ya da atalar, peygamberler, veliler, azizler, kızıl tilki vd.) aracı olmuşlardır. Elbette bu araçları, bu varlıklarla sınırlandırmak doğru değildir. Mitolojilere ve dinlere göre insanın maddi âlemdeki hayatının başlamasına neden olan şeytan ve onunla ilişki içinde olan diğer demonik varlıklar da insanoğlunun kültürlenme ve uygarlaşma süreçlerinde devreye girmişlerdir. Hatta şeytan ve onunla ilişki içinde olan demonik varlıkların bu süreçte çok daha fazla öne çıktıklarını söylemek mümkündür. Örneğin klasik Yunan mitolojisinde bilimin, sanatın, kültürün ve teknolojinin kaynağında tanrılar görülürken Türk mitolojisinde Tanrılarla onların yardımcılarının yanı sıra, şeytan ve onunla ilişkili olan demonik varlıklar da (cinler, periler, iyeler) görülmektedir (Aça, 2013). Bu durum, özellikle de insanı insan yapan düşünce, bilgi, sanat, müzik, eğlence söz konusu olduğunda daha belirgin bir hale gelmektedir.

Mitoloji ve kutsal kitap kaynaklı kutsal anlatılar (“büyük anlatı”), evrenin nasıl yaratıldığına ve nasıl işlediğine, insanın nereden geldiğine, doğanın ve mistik âlemin güçleriyle insan arasında nasıl bir ilişki olduğuna dair cevaplar sunmanın yanı sıra, insanların bir anlam dünyası oluşturmalarını da sağlamışlardır. Bu tür anlatılar üzerinden bütün olup bitenlerin merkezine doğaüstü varlıkları ve onların mutlak iradeleriyle eylemlerini konumlandıran insanoğlu evren, var oluş, var oluşun amacı; olanlar, olmakta olanlar ve olacaklarla ilgili merak ve soruların cevaplarını doğaüstü varlıkları esas alarak cevaplandırırken kendisini deyim yerindeyse doğaüstü varlıkların kurguladığı bir oyunun zorunlu bir aktörü olarak nitelendirmiş, oyunu doğaüstü varlıkların belirlediğine inandığı kurallara göre oynamayı tercih etmiştir. Mitlerin ve kutsal kitapların inanca hitap eden “kutsal” ve “gerçek” cevapları onu rahatlatmış, kudreti ve gücü sınırlanmış bir varlık olarak rolünü oynamaya, verilen cevapların yeterli olduğunu inanmaya sevk etmiştir. Çok daha kısa bir ifadeyle mitlerle kutsal kitapların yaptığı bilgilendirme ve açıklama, insanoğluna binlerce yol boyunca anlam ve değer yüklemiş, onun sorduğu neden ve anlam odaklı sorularına cevap vermiş, verdiği cevaplarla insanı merkezin dışına itmiş, ona boyun eğdirmiş, yapması ve yapmaması gerekenleri öğretmiş, bu öğrettikleri üzerinden de ruh sağlığını korumasına yardımcı olmuştur.

Fakat ilerleyen zamanlarda mitlerle kutsal kitapların merkeze doğaüstü varlıkları koyan ve insanoğluna salt doğaüstü varlıklarca belirlenen rolleri oynama görevi veren anlatıları sorgulanır hale gelmeye, verdikleri cevapların yetersiz olduğu düşünölmeye başlamıştır. 18. yüzyılın Aydınlanma Hareketi, mitlerle kutsal kitapların anlatılarının sorgulanması sürecinde (ki, bu sürecin geçmişi aslında coğrafi keşiflere kadar gitmektedir) önemli bir dönüm noktası olmuş; yaratılış, evren, insan, olay ve anlamlarla ilgili anlatının merkezine insanı, insan eylemlerini, rasyonel düşünceyi ya da aklı koyan Aydınlanma Hareketi, merkezinde doğaüstü varlıkların yer aldığı kutsal anlatılara ağır bir darbe vermiştir. Binlerce yıldır var oluşu, yazgıyı ve olayları merkeze doğaüstü varlıkları koyarak anlamlandıran, sorduğu sorulara doğaüstü varlıkların eylemleri üzerinden cevap araya gelen insanoğlu, kutsal anlatılar ya da “büyük anlatı”dan yoksun kalır hale gelmiş; yaratılışı, yazgıyı ve olayları doğa ve insan odaklı anlatılar üzerinden yorumlamaya başlamış, cevap bulma süreçleriyle anlam arayışlarında kendisini merkeze koymak durumunda kalmıştır. Başka bir deyişle “kutsal anlatı”nın bilgilendirme özelliği giderek zayıflamış, bunun yerini modernizmin rasyonel düşünce ve bilimsel bilgi temelinde kurguladığı yeni “büyük anlatı”nın bilgilendirme girişimleri almıştır. Bu durum, Weber’in deyişle “anlam sorunu”na¹ yol açmış, Eagleton’un (2005: 39) deyişle de Batı’nın “ruhsuz aklı”nı öne çıkarmıştır. Aydınlanmayla modernizmin “öldürdüğü” Tanrı’nın yerini insan, insan aklı, insan düşüncesi ve insan eylemleri almış; binlerce yıldır aradığı cevapları kutsal anlatılar üzerinden bulan insanoğlu, cevap arayışlarında kendisine odaklanmak zorunda kalmıştır. Aydınlanmayla modernizmin oluşturduğu rasyonel düşünce odaklı “büyük anlatı” insanı kendi aklı, düşüncesi ve yapıp etmeleriyle baş başa bırakmıştır. Her şeyin merkezinde kendi düşünceleriyle yapıp etmelerini, başka bir deyişle kendisinin yarattığı tarihi, sosyal sistemleri ve kültürü görmek zorunda kalan insan, derin bir anlam krizi yaşamaya başlamıştır. Bu bağlamda, Hristiyanların Tanrı’yı birlikte kendi elleriyle öldürdüklerini ve bu nedenle anlam yitimine maruz kaldıklarını söyleyen Nietzsche’nin

üstinsan (übermensch)² yaratma çabasını, insanlığı yeni bir anlamla buluşturma çabasının bir ürünü olarak görmek gerekir. Mit ve kutsal kitap kaynaklı kutsal anlatıların sunduğu rahatlıktan yoksun kalmak, insanoğlunu sadece anlam krizine sürüklememiş, aynı zamanda psikolojik ya da ruhsal sorunlarla da karşı karşıya getirmiştir. Doğaüstü varlıklara, kutsala ve inanmaya odaklı kutsal anlatıların tatmin edememeye başladığı insan, mit ve kutsal kitap kaynaklı ez-berlerinden ve cevapları bulmanın sağladığı konforundan mahrum kalmış; anlama, açıklama, anlam sahibi olma ve yapma çabalarında akla, rasyonel düşünceye, bilimsel bilgiye, insan iradesine, insan yapıp etmelerine, insan eliyle inşa edilen sosyal, siyasal ve ekonomik sistemlere odaklanmanın huzursuzluğunu günümüze kadar yaşayagelmiştir.

3. Homo religiosus ile homo informaticus arasında üçüncü bir yol: Antik uzaycılarının bilgi, teknoloji ve kültür getiren dünya dışı varlıkları

20. yüzyılın ortalarından itibaren yüzünü göğe daha fazla dönmeye başlayan insanlığın, asıl büyük tablo olan kozmosa ilişkin merakı da giderek artmıştır. Bu ilginin giderek artması, sayısız evrende başka yaşam formlarının var olduğuna ilişkin iddiaların doğmasına da zemin hazırlamıştır. Dünya dışı akıllı varlıklardan söz edilmeye başlanması, bilim çağı kültür kahramanları olan mucit ve kâşiflerin rakipleri olarak ikinci bir “bilimsel” kültür kahramanı kolunun oluşturulmasına neden olmuştur. Burada bizi ilgilendiren esas nokta, insanlardan çok daha zeki ve gelişmiş bir teknolojik donanıma sahip olduklarına inanılan dünya dışı varlıkların, antik çağ mitlerinin doğaüstü kültür kahramanlarıyla sentezlenerek “yeni kültür kahramanları” olarak takdim edilmeye başlamasıdır. Antik insanlardan çok daha zeki ve gelişmiş olduklarına inanılan bu dünya dışı varlıkların mitolojilerin doğaüstü kültür kahramanlarıyla sentezlenmesi, kültürün kökenleriyle ilgili mitik anlatıların yeniden gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu tutumun altında yatan ana etken ise yeryüzünün antik uygarlıklarının teknoloji, bilim, tıp ve sanat alanlarında antik çağın şartlarına “yakışmayacak bir biçimde” gelişmiş olmalarıdır. Mısır piramitleri, Moai heykelleri, Orta Amerika Kızılderili tapınakları, geniş bir havaalanı pistini andıran Nazca Çizgileri gibi antik yapılar, bazı çevrelerce, henüz ileri bir teknolojiye ve mühendislik bilgisine sahip olmayan antik çağ insanlığının elinden çıkması mümkün olmayan eserler olarak nitelendirilmiştir. Başka bir deyişle, oldukça gelişmiş zekâyı, teknolojiyi ve mühendisliği gerektiren bu türden eserler, antik çağ insanlarının elinden çıkmış olamazdı. O halde bu gelişmiş zekâyı, teknolojiyi ve mühendisliği gerektiren bu eserleri kimler yapmıştır? Antik insanlık, bütün bu eserler için gerekli olan bilgi ve teknolojiyi nereden ya da kimlerden almıştır? Antik çağdan kalma birbirinden çok uzak coğrafyalardaki eserler arasındaki benzerliklerin kaynağı ne olabilir? Benzerlikleri gelişmeci ve yayılmacı yaklaşımlarla izah etmek mümkün müydü? İşte bu tartışma ortamında, gündeme, antik uzaylı teorisini savunan çevrelerce insanoğlundan çok daha zeki ve gelişmiş olduğuna inanılan dünya dışı varlıklar gündeme getirilmiştir.

İnsanlardan bilgi ve teknoloji bakımından çok daha ileri düzeyde olduklarına inanılan bu zeki yaşam formları, başka gezegenlerde yaşayan ve dünya üzerindeki insanları uygarlaştırmak amacıyla zaman zaman yeryüzünü ziyaret eden dünya dışı varlıklardır. Bu zeki ve gelişmiş varlıkların hangi yüksek donanımlı araçlarla yeryüzüne indiği sorusunun en basit açıklaması ise UFO adı verilen dairesel uzay gemileriydi ve de karanlık çağın insanlarının

bu araçların sahiplerini tanrı-tanrıça olarak nitelendirdikleri yorumu, bu koşullarda oldukça önem taşımaktaydı. Bu yorumun temelinde de büyük ihtimalle, Carl Gustav Jung'un ufo vizyonu ile antik çağ insanların tanrı tasavvuru arasında kurduğu ilişki yatıyor olmalıdır. Jung'un *Gökte Görülen Cisimler Üzerine Modern Bir Mit* adlı çalışmasında, UFO adı verilen bu uzay araçlarının ilkel insan tahayyülündeki görünümünü izah ettiği cümlelerini olduğu gibi aktarmakta yarar vardır:

Gökyüzünde beliren yuvarlak, ışıltılı cisimler vizyonlar olarak incelendiklerinde, onları arketipsel imgeler olarak yorumlamaktan kaçınılamaz; bu da, istem dışı, içgüdüye dayanan otomatik yansımalar oldukları, tıpkı diğer psişik dışavurumlar ya da semptomlar gibi onların da anlamsız ve salt rastlantısal oldukları gerekçesiyle bir kenara atılamayacakları anlamına gelir. Gerekli tarihsel ve psikolojik bilgilere sahip olanlar, çember biçimli simgelerin, simya dilindeki rotundum'un (yuvarlak) her yerde ve tüm zamanlarda önemli bir rol oynadığını, bizim kültür sahamızda yukarıda anılan ruh simgesinin yanı sıra örneğin Tanrı imgesi olduğunu bilir (...) Gelenekte bu türden epifaniler çoğu kez ateş ve ışık eşliğinde gerçekleşir. Bu yüzden Antikçağ düzeyinde UFO'lar kolaylıkla 'tanrılar' olarak anlaşılabilirler (Jung, 2011: 28).

Antik uzaylı kuramın gelişmesinde önemli bir yeri olan Robert Temple, ilk baskısı 1976'da yapılan *Sirius Gizemi* adlı kitabında, kozmostaki yaşam formlarını, gelişmişlik düzeyi bakımından "ilkel topluluklar", "zeki toplumlar" ve "sihirli toplumlar" olmak üzere üç gruba ayırmıştır. İlkel toplumlar ve zeki toplumlar Dünya insanlığının teknolojik ve kültürel alanlardaki bilgeliğinin düzeyini temsil etmekteyken sihirli toplumlar ise bir başka galaksideki yaşam formlarını ziyarete dahi gidebilecek oldukça gelişmiş donanıma sahip dünya dışı yaşam formlarını temsil etmektedirler. İlkel topluluklar, mitik düşünce çağının temsilcileri olarak çağdaş bilimin ürettiği canlı bilgilerden habersizken, zeki toplumlar Aydınlanma Çağı'nın öne çıkardığı pozitif bilimlerin ışığında teknolojik gelişmelerin peşindedirler. Sihirli toplumlar ise, zeki toplum olarak adlandırılan çağdaş insanlığın daha da ötesinde kozmosun gizemlerine daha egemen görünmektedir:

Bizim tuhaf geçiş dönemimiz bir yana evrende iki grup toplum olduğunu kabul edersek, 'ilkel' toplumlar, iletişim kurma imkânları olmadığından sadece kendilerinden daha gelişkin olanlar için ilginçtirler. Bizim yüz yıl kadar önceki halimiz gibi, kırsal, sakin, öldürmeye eğilimli ve kibirli; arada sırada ortaya çıkan bir vizyon sahibinin yakılarak ya da çarpmıha gerilerek öldürülmesi, ahlaki bir çalkantı yaratır. Ancak yıldızlararası mesaj alışverişinde olmadıkları kesindir. Bizse, elimizdeki aletlerle mesaj alabilen ancak pahalı, özel aletler yapmadıkça mesaj gönderemeyen bir düzeydeyiz. O halde, yıldızlararası konuşmalar yapabilen grup, 'sihirli' toplumlar olmalıdır. Bu toplumlar, bizim gibi gelişme yolunda olan ilkeleri 'kaydediyor' da olabilirler. Benzerlerimizle alakadar olmak için standart prosedürler tespit etmiş ve uzun vadede bizi de aralarına almak için harekete geçmiş olabilirler.". (Temple, 1999: 84-85)

Antik uzaylı arketipinin ortaya atılmasıyla doğan dünya dışı zeki yaşam formları kapsamındaki kuramlar; Ay'la ilişkili olanlar, Dünya'yla ilişkili olanlar ve Sirius'la ilişkili olanlar olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Ay'ın ana odak noktası edildiği kuramların ana konularının genel olarak Ay'ın nereden geldiği, yaşı, toprak yapısı, içerdiği değerli madenler ve antik uzaylılar için yarış pisti alanı olması gibi başlıklara ayrıldıklarını görmekteyiz. Dünya'yla ilişkili olan

kuramlarda ise göze çarpan ana konuların, başka galaksilerden gelip Dünya insanlığının büyük uygarlıklar kurmasına ön ayak olan ve onu bilimsel, sanatsal kısacası her alanda kültürleyen antik uzaylıların eylemlerinden oluştuğunu izlemekteyiz. Büyük Köpek Takımyıldızı'nda yer alan Sirius'la bağlantılı kuramlarda ise göze çarpan ana konu ise, antik dünya uygarlıklarının ve dışarıya kapalı olarak yaşayan küçük yerli hakların inandıkları panteon üyelerinin Sirius'ta yaşayıp yılın belli dönemlerinde sözü edilen uygarlıkları ziyarete geldikleri inancıdır.

3.1. Ay'la ilişkili yaklaşımlar

Dünya dışı zeki yaşam formlarına yönelik ortaya atılan çeşitli iddiaların gelişim süreci, çağdaş insanlığın Ay'a adım atabilmesinden itibaren başlamıştır. Dünya'dan ayrı bir toprak yapısı bulunan, üzerinde kraterlere sahip olan ve de gökyüzünde karanlık bir yanıla ilgi uyandıran Ay'ın ana yapısı ve bilinmeyen dönemlerde yaşam belirtileri olup olmadığı daima tartışma konusu olmuştur. Ay ve antik uzaylılar arasında kurulmaya çalışılan ilk bağlantılar, Ay'ın kökeni ve dünyanın doğal yudusu olup olmadığı ekseninde kurulmaktaydı. Ay'ın kökenine ilişkin öne sürülen ilk hipotezlerden biri, 1879'da George Darwin tarafından atılmıştır ki ona göre Ay'ın kökeni, onun Dünya'dan daha büyük tek bir cismin bölünmesiyle oluştuğudur. Bu hipotezin ardından ise, Ay ve Dünya cisimlerinin kardeş gezegen olarak oluşmaları ve de güneş sisteminin başka bir yerinde oluşan bir cismin yerçekimsel olarak yakalanması gibi görüşler de ortaya atılmıştır (David ve French, 1991: 13).

Aliens on The Moon adlı çalışmasında Ay'daki dünya dışı varlıkların izlerini kanıtlamaya çalışan araştırmacı Gil Carlson (2017) ise, Ay'ın soğuk, karanlık bir doğaya sahip aktarılmamasının, hatta Dünya'nın bu varlıklar tarafından kuşatıldığı ve de astronotların uzay seferi süresince karşılaştıkları bu zeki canlılarla olan iletişimlerinin NASA tarafından saklandığını iddia etmektedir. Öyle ki Carlson, NASA'nın bizzat Ay'daki uzaylı üslerinin fotoğraflarının çekildiği resimleri dahi temizlemeye çalıştıklarını ve bunu Dünya insanlığını paniğe sokmamak için yaptıklarını da dile getirmektedir. Carlson'ın Ay'ın kökeni, uzaylı bağlantısı ve NASA'ya ilişkin öne sürdüğü iddialar oldukça ilgi çekicidir:

Ay'ın nasıl oluştuğuna dair tüm çağdaş kuramlar, bir zamanlar Dünya ile Ay'ın bir olduğu önermesine dayanmaktadır. Ancak bir kez daha birçok yanlış bilgiye maruz kalmış olabiliriz. Nedeni ise şudur: 1969'da astronotlar Ay'a inip Ay kayalarını geri getirdikten sonra, bilim insanları bunları dikkatle incelediler ve keşfettikleri şey karşısında şok olmuşlardı. İşte size söylemeleri gereken ama söylemedikleri şeyler şunlardır: Ay kayaları dünyamızdan bir milyar yıldan daha yaşlıdır! Ay tozu kayalardan bir milyar yıl daha yaşlıdır! Astronotların getirdiği kayalar ve Ay tozu, güneşimizden ve tüm güneş sistemimizden daha yaşlıdır! Kimyasal analiz, Ay kayaları ile ay tozunun bileşiminin tamamen farklı olduğunu, hatta beklediğimiz gibi birbirleriyle yakından ilişkili bile olmadığını göstermiştir. Bunun anlamı, ayın sanki başka bir yerde yaratılmış gibi görünmesidir! Ayrıca bu, Ay kayalarının, tozun oluşmasından bir milyar yıl sonra bir şekilde başka bir yerden yüzeye yerleştirildiği anlamına da gelmektedir. (Carlson, 2017: 9-10)

Ay'ın bir tür içi boş ve oyuk bir uzay aracı olup olmadığıyla ilgili görüşler de Carlson'ın yukarıda aktardığımız iddialarının başlangıcını oluşturmaktadır. Öyle ki, Sovyet kozmonotlarının Ay'ın dünya dışı varlıkların gemisi olabileceğine ilişkin ortaya attıkları savlar, Antik

Uzaylı arketipinin daha da belirginleşmesine ve Ay'ın üzerinde kurulan uzaylı üstlerinin Dünya insanlığının gelişimini kontrol etmeye yarayan bir araç işlevi gördüğü iddialarını da pekiştirmiştir. Michael Vasin ve Alexander Shcherbakov tarafından 1970'te *Sputnik* dergisinde yayımlanan "Is the Moon Creation of Alien Intelligence" adlı makalede, Ay'ın bizim sandığımız gibi Dünya'nın doğal bir uydusu olmadığı görüşü ileri sürülmüştür. Vasin ve Shcherbakov'un dile getirdikleri bu sözler, Ay'ın kökenine ilişkin tartışmaları daha da alevlendirmiştir:

Ayımızın, iç kısmı motorları için yakıtla dolu olan, çok eski bir uzay gemisi olması muhtemeldir. Onarım çalışmaları için malzeme ve ekipmanı, navigasyon araç gereçlerini, gözlem aygıtlarını ve her türlü makineyi içermektedir. Bir başka deyişle dev uzay gemisi, binlerce milyon yıl boyunca evrende yolculuk yapan zeki yaratıkların bir nevi Nuh'un Gemisi işlevini görmesi için gereken her şeyi taşımaktaydı. Henüz yaklaşamadığımız bir teknoloji ve vizyon gerektiren bir uzay gemisini kendi zihinlerinde üreten bu son derece gelişmiş canlılar kimlerdi?. (Wilson, 1979: 60-61)

Sözünü ettiğimiz bu Sovyet bilim insanları, Ay'ın kökenine ilişkin, onun bir zamanlar Dünya'nın parçası olup belli bir zaman sonra ayrıldıkları; Ay ile Dünya'nın aynı toz ve gaz bulutundan bağımsız biçimde doğup sonrasında Ay'ın, Dünya'nın doğal uydusu konumuna geldiği ve bir de diğer hipotez olarak Ay'ın güneş sisteminden ayrı bir yerde oluşup bizim sistemimize dahil olduğu gibi görüşleri yanlış bulmuşlardır. Onlara göre Ay, hangi galaksiden geldiği belirsiz zeki yaşam formları tarafından bizim sistemimize gönderilmiş ve Dünya'nın yörüngesine yerleştirilmesi amaçlanmış yapay bir Dünya uydusu ve uzaylı üssüdür (Wilson, 1979: 61-62).

İlk kez 1976'da yayımlanan *Somebody Else is on The Moon* adlı çalışmasıyla ilgileri üzerine çeken George Leonard (2017) ise, Ay'ın üzerindeki uzaylıların kurduğu yarış pistlerinden, uzaylıların çıkardıkları değerli madenlerden, bu dünya dışı gelişmiş varlıkların Dünya insanlığı üzerinde geliştirdikleri evrimsel genetik deneylerinden, Ay'da yaşayan bu garip varlıkların Dünya'nın sahip olduğu zengin ve elverişli doğal kaynakların peşine düştüklerinden söz etmektedir. Ay'daki teknolojik yarışlarla uğraşan bu zeki varlıkların aralarındaki kültürel ve teknolojik ayrımlar Dünya insanlığının arasındaki gelişim düzeyinden daha farklı bir seyir izlemektedir. Farklı gruplara ait bu zeki varlıklar arasındaki gelişmişlik düzeyi ise oldukça derindir. Örneğin Tycho bölgesinde tek bir X-drone örneği bulunmazken, Ay'ın diğer yönündeki King ve Guyot Krateri bölgeleri gibi bazı yerleri bunlarla doldurulmuştur. Diğer yandan bu dünya dışı zeki yaşam formları çok değerli madenleri de Ay'dan çıkarmanın yöntemlerine ve teknolojik birikimine sahiptir (Leonard, 2017: 218).

Leonard (2017), Ay'ın antik uzaylılarla olan bağıntısına daha sonrasında, Dünya üzerindeki insanlığın genetiğiyle oynanarak deneyler yürütülmesi üzerinden değinmektedir. Öne sürdüğü iddiaya göre, Homo Sapiens, türünün beden, ruh ve beceri bakımından gelişmesi amacıyla, antik uzaylılar tarafından yeryüzü insanlığı dünya dışı hominoid bir türle melezlenmeye tabi tutulmuştur. Bu melezleme girişimleri bu zeki varlıkların, Dünya insanlığının da kozmosta daha gelişmiş ve yeryüzünde uygarlaşmış duruma erişmelerini arzulamalarının bir göstergesi olmuştur. Kadim uygarlıkların mitoslarında geçen panteon üyelerinin yeryüzüne ziyaretleri, gerçekleştirmiş oldukları eylemleri, yeryüzü insanlarıyla birleşmeleri ve de

daha önce ortaya çıkan Neandertal türüyle Cro-Magnon türü arasındaki gelişmişlik düzeyindeki ilgi çekici ayırım, araştırmacının iddialarını güçlendiren başka ilginç referanslardır:

Her kültürün uzay gemileriyle gelen tanrılara dair kendi efsaneleri vardır. Çiftleşme deneyleriyle ilgili hikâyelerle doludurlar. Dünyanın her yerindeki dünya dışı temasların, insan türünü değiştirmeye (yükseltmeye, geliştirmeye?) devam etme açık amacına yönelik olduğu ileri sürülebilir. Neandertal insanı başarısız bir deney miydi? Teşvik edilmeden öldü. Cro-Magnon adamı bize benziyor. Birdenbire ortaya çıktı. Antropologlar onu açıklamayı hiçbir zaman başaramadılar. Buğdayın nasıl yetiştirileceği ve sığır sürüsünün nasıl yetiştirileceği kendisine gösterildikten sonra, M.Ö. 6000 yıllarında hayvan sayısı artmaya başladı. (Leonard, 2017: 223)

Araştırmacı, Ay'ın sakinlerinin her ne kadar yeraltında tarım ve hayvancılık gibi etkinlikleri yürütebilecek olanaklara sahip olduklarından söz etse de Ay'ın üst yapısının tarım ve hayvancılık için elverişsiz oluşuna da dikkat çekmektedir. Bu durumda Ay'ın sakinleri olan bu zeki varlıklar, su ve gübre gibi ana maddeleri Dünya üzerinden karşılamaktadır. Leonard'ın ortaya attığı bu görüşler Dünya'nın, Ay'ın üzerinde yaşayanlar için bir tür hammadde kaynağı olduğu izlenimini doğurmaktadır. Yeryüzü insanlığının kültürel ve teknolojik gelişmişlik düzeyinin çok ötesinde olmalarına ve oldukça değerli madenleri rahatça çıkarabilmelerine karşın, önemli ham maddeleri Dünya hattı üzerinden elde etmeleri, Dünya gezegeninin onlar için bir tür koloni merkezi olduğu görüşünü de yansıtmaktadır. Dünya'yı sürekli ya da yılın belli aralıklarıyla ziyarete gelen bu garip varlıkların, insan türünün kültürel evrimini hızlandırmak güdüsüyle giriştikleri genetik deneyler ise, bu varlıkların uygarlaştırıcı varlıklar olarak antik uzaylı arketipini güçlendirdiği yönündedir. Zira Ay'ın bu sakinleri, Dünya insanlığının kozmos içindeki zeki toplumlar görünümünü sihirli toplumlara dönüştürmenin peşindedir.

3.2. Dünya'yla ilişkili yaklaşımlar

Dünya dışı zeki yaşam formlarının uygarlaştırma etkinlikleri kategorisi altında inceleyebileceğimiz bir diğer düzlem, Dünya üzerinde gerçekleşmektedir. Bu görüşün sunduğu argümanlar temel olarak, dünya uygarlıklarının bilim, teknoloji, hukuk, sanat, sağlık gibi alanlarda zamanında nasıl çığır açtıklarının günümüz bulguları ve komplo teorilerinin ışığında tartışılmasından geçmektedir. Günümüz sosyal bilim kollarının –arkeoloji, antropoloji, tarih, teoloji vd.- eş zamanlı ve ortaklaşa çalışmaları, eski uygarlıkların astrolojik bilgileri oldukça dikkatli işleyerek antik yapıları ve inandıkları panteonlarla aracı konumunda tapınma nesnelere inşa ettiklerini göstermektedir. Ancak antik uzaylılarla ilişkilendirilen çeşitli kuramlar, bu yapıların ve nesnelere, insan elinden çıkamayacak kadar kusursuz ve ince bir zekâ gerektiren bir duyarlılıkla yaratıldığını öne sürmektedir. Bu türden kuramların, kültür kahramanı olarak antik uzaylıları odağa aldıklarının ve Dünya insanlığını da maddi-manevi her yönden uygarlaştıran bu zeki varlıkların olduğuna inandıklarının altını çizmek önemlidir. Antik uzaylılar aracılığıyla kültürel evrimini sürdüren Dünya insanlığı, edindiği kozmik bilgileri, gündelik yaşantıya yönelik sayısız nesnenin icadını, sosyal yaşamlarını düzgün bir biçimde sağlamak doğrultusuyla oluşturdukları yasaları ve ülkeleri yararına her şeyi, bu dünya dışı zeki varlıklara borçlu görünmektedir.

Çalışmamızda bu kategoriyle bağlantılı bizim ele alacağımız bir uygarlık gizemi, Polinezya yerleşimlerinin en uzak bölgesi olan Paskalya Adaları yani ada yerlilerinin diliyle Rapa Nui'nin³ gizemli "Moai Heykelleri" olacaktır. Paskalya Adaları'nın yerel sakinleri olan Rapanuilerin, başka bir düzlemde oturan tanrı ve tanrıçalarıyla bağlantı kurmak güdüsüyle metrelerce uzunlukta inşa ettikleri Moai heykelleri devasa büyüklüktedir. 1722'de Jacob Roggeveen'in önderliğinde Paskalya Adası'na yapılması planlanan Hollanda keşif gezisinde aktif olan kâşif Carl Friedrich Behrens'in aktardıklarına göre, grup adaya adım attığında onları 12 metreden daha yükseklikte karşılayan heykeller vardır. Tarih öncesine dayanan bu tarz megalit yapıların buldukları bölgelerde ise antik dev mitlerinin varlığı da ortaya çıkmaktadır (Haze, 2022: 130). Moai heykellerinin devasa büyüklükte dikilmeleri ise akıllara, bir zamanlar burada yaşayan dev bir insan topluluğunun var olup olmadığı ya da Rapanui halkının tanrılarının yeryüzüne birer dev biçiminde inip inmedikleri sorusunu getirmektedir. İkinci sorunun doğrudan muhatabı ise Antik Uzaylıların kendileri olacaktır. Ancak bu sorunun yanıtının aranmasından önce, bu upuzun ve tonlarca ağırlıktaki yapıların nasıl inşa edilip adanın belli bölgelerine taşındığı tartışılmasıyla karşılaşmaktayız.

Brain Haughton, 2007 tarihli *Hidden History Lost Civilizations, Secret Knowledge, and Ancient Mysteries* adlı kapsamlı bir çalışmada, Moai adlı bu heykellerin yaklaşık 900 adet olduğundan, boylarının ortalama 14 fit ve 14 ton ağırlığında olduğundan ancak en büyüğünün 69 fite ve 270 tona kadar ulaşabildiğinden söz etmektedir. Diğer yandan 887 adet heykelin ada kıyıları boyunca uzandığından fakat kafa kurcalayıcı bir biçimde geriye kalan heykellerin yapım aşamasında Rano Rakaru'daki taş ocağında yarım bırakıldığını söylemektedir (Haughton, 2007: 73). Bu monolit yapıların nasıl ada kıyılarına yerleştirildiği ve taş ocaklarında niçin yapımı askıda kalmış heykellerin bulunduğu, araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Hauhgton (2007: 74), Paskalya yerleşkeleri üzerine 15 yıldan fazladır çalışıp Kaliforniya Üniversitesinde Polinezya araştırmaları alanında akademisyen olan araştırmacı Jo Anne Van Tilburg'un, Moai Heykellerinin nasıl ada boyunca dikilebildiğine ilişkin hipotezinden de söz etmektedir. Van Tilburg, Devlerin öncelikle tahta bir kızak üzerine sırt üstü yatırıldığını, sonrasında tahta bir kano merdiveni (kızağın üzerinden kayabileceği üç fit aralıklı kütükler) üzerinde hareket ettirilebileceğini hesaplamıştı. Daha sonrasında ise monolitlerin, ritüel alanına ulaşıldığında yine kızak yardımıyla dikleştirildiği yargısına varmıştı. Bu hipotezin 1999'da 73 kişilik bir grupla doğruluğunun kanıtlanması amacıyla testten geçirilmesi, devasa monolitlerin nasıl taşınıp dikildiğine ilişkin önemli bilimsel görüşlerden biri olmuştu. Diğer yandan Van Tilburg, Maoi Heykellerinin doğrudan kabile yöneticilerini ifade ettiğini ancak halk, kabile şefleri ve tanrılar arasında aracı bir yapıt olduğu da görüşündeydi. Anlaşılacağı üzere, bu hipotezin içerisinde dünya dışı varlıkların bir yardımı ve uygarlaştırıcı etkileri bulunmamaktadır. Antik Uzaylı kuramlarının aksine verdiğimiz bu ilgili görüşte, insan zekâsının ve el becerisinin izlerini ve de ada yerlileri arasında sosyal birliği oldukça sağlıklı yönetmiş bir organizasyonu görmekteyiz.

Erich Von Däniken (1999) ise, *Yıldızlara Dönüş* adlı kitabında, yukarıda hipotezine yer verdiğimiz Jo Anne Van Tilburg'dan oldukça ayrı bir senaryoyu okuyucularına aktarmaktadır. Bu hipotezin çekirdeğinde Antik Uzaylı tanrılar oturmaktadır. Von Däniken, mono-

litlerin kurulumunu, hizmet ettiği amacı ve niçin birden yapımlarının yarıda bırakıldığını şöyle açıklamaktadır. Däniken'e göre akıllı yaratıklardan küçük bir grup, 'teknik bir aksaklık' yüzünden Paskalya adasına çıkmak zorunda kalmıştır. Grubun yüksek bir bilgi düzeyi, çok gelişmiş silahları ve dünyanın birçok yerinde görülen örneklerde olduğu gibi bizce bilinmeyen bir taş işleme yöntemleri vardı. Yabancılar aranmayı, kendi insanları tarafından bulunmayı ve kurtarılmayı umuyorlardı, ama en yakın kara parçası 4.000 kilometre uzaktaydı. Günler bomboş geçiyordu. Adada hayat gitgide sıkıcı ve tekdüze oluyordu. Bilinmeyen akıllı yaratıklar yerlilere, konuşmanın esaslarını öğretmeye ve onlara yabancı dünyalardan, yıldızlardan, güneşten söz etmeye başladılar. Belki yerlilere ziyaretlerinin kalıcı bir anısını bırakmak, belki de kendilerini arayan arkadaşlarına işaret dikerek yardımcı olmak amacıyla, volkanik taşlardan bir heykel yaptılar. Sonra daha başka heykeller de yaparak bunları taş kaideler üzerine diktiler ve uzaklardan görülebilmeleri için kıyı boyunca dizdiler. Sonunda kurtarıcıları çıkageldi. Adalılar yeni başlanmış ve yarı tamamlanmış heykellerle baş başa kaldılar. Bitime en yakın olanları seçtiler ve ellerindeki ilkel taş baltalarla bunları işlemeye çabaladılar. Ancak yıllarca süren çalışmaları, kaya yüzüne oyulmuş heykel taslaklarının üzerinde 'pire yeniği'nden öte bir iz bırakamadı. Sonunda adanın kaygısız sakinleri, ki bugün bile zorlu çalışmadan pek hoşlanmazlar, sonuç vermeyen çabalarını bıraktılar ve araçlarını bir yana fırlatarak ilkel mağaralarına ve kulübelerine döndüler (Von Däniken, 1999: 107-108). Von Däniken'in öne sürdüğü bu kurguda, yolculukları sırasında başlarından geçen teknik bir sıkıntının etkisiyle yeryüzüne, Paskalya bölgesine iniş yapmak zorunda kalan dünya dışı varlıklarla karşılaşmaktayız. Söz konusu bu varlıklar oldukça ileri düzey savunma araç gereçlerini icat edebilecek beceriye sahip, kendi aralarında konuşma esasına bağlı rahatça iletişim kurabilecek zekâya ve de kozmosun en derin sırlarına vakıf olabilecek potansiyelde zeki yaşam formlarıdır. Bir sıkıntı sonucu yeryüzüne inen bu akıllı canlılar Antik Uzaylıların ta kendisidir ve onlar, Dünya üzerinde kaldıkları sürece Rapanui halkının uygarlaşabilmesi ve kozmos çapında "sihirli toplumlar" düzeyine yaklaşabilmeleri için tanrısal kültür kahramanlarına dönüşmüşlerdir. Monolitlerin ilk örneğini diken bu zeki varlıkların kendi yaşam bölgelerine uçmalarının ardından tamamlanması yarım kalan Moai Heykelleri, ada sakinleriyle baş başa kalmış ve kendilerinin Dünya üzerinde kültürel gelişimlerini sağlayan Antik Uzaylıların ortadan kaybolmasıyla Rapanuiler, ilkel yaşam biçimlerine geri dönmekle yüz yüze gelmişlerdir. Von Däniken'in ortaya attığı bu türden bir hipotez, bir kez daha anlaşılacağı üzere, uygarlaştırıcı kahraman statüsünü dünya dışı zeki varlıklarla doldurmaktadır.

3.3. Sirius'la ilişkili yaklaşımlar

Dünya dışı zeki yaşam formları olarak adlandırılan Antik Uzaylıların, eski dünya uygarlıklarının mitoslarında sıklıkla geçen Büyük Köpek Takımıyıldızı'nda yer alan Sirius'la bağlantısı da ilgi uyandıran ayrı bir konudur. Sirius kültüründe, Sirius yıldızında ikamet edip yılın belirli dönemlerinde yeryüzündeki uygarlıkları ziyarete gelen tanrı-tanrıçaların eylemlerine, niteliklerine tanıklık etmekteyiz. Arka planında köpek/kurt canlısının sembolizmini barındıran bu kült eski Mısırlılar, Sümerler, Romalılar ve de ilkel yaşam biçimini sürdüren Dogonlar gibi birçok halkın inançları bağlamında oldukça kutsal bir konumda yer almaktadır. Bu kültün parçaları arasında en göze çarpan örneklerden birini oluşturan Neterler, yani Antik

Mısır panteonudur. Sırıues B yıldızının temsilcisi olarak karşımıza çıkan Ana Tanrıça İsis ve panteonun geri kalan üyeleri, bu takımıyıldızında oturmaktaydı. Neterler olarak adlandırılan panteon üyeleri, belirli zaman akışlarında yeryüzüne inerek insanlığa matematik, edebiyat, astronomi, şifacılık, büyü, hukuk, ticaret vd. alanlarda bilgi aktarımı yaparak uygarlaştırıcı kahramanlar olarak da yeni bir nitelik kazanmaktaydılar.

Neterler o yıldızdan Mısır halkına gelmiştir. Yüzleri ışıltılıdır. Ağızlarından çıkarttıkları seslerle taş dağlara ayak izlerini bırakan, sesleri tanrıya saygıyı emreden; kuzeydeki kusursuz dağları yapan, kanatları olmadan gökte yol alan, düşünceleri ile nehirlerin yollarını değiştiren hep onlardır. Yüzleri ışıltılı olanlarla Mısırlılar evlenmiş ve onlarla yaşamışlardır. Yüzleri ışıltılı olanlar, vahşilerin geleceğini önceden bildirmişlerdir. Günü gelince o vahşilerin, yüzleri ışıltılı olanlara boyun eğeceklerini ve yüzleri ışıltılıların da şimdilik yüzleri saklı olmakla birlikte bir kez daha bu halkla (Mısır halkıyla) buluşacaklarını ve yeniçağı başlatacaklarını söylemişlerdir.(Ertürk, 2011: 23)

Sirius kültü bağlamında yönümüzü Batı Afrika'nın Mali bölgesine çevirdiğimizde ise, atalarının Sirius yıldızında oturduklarına ve onlardan kozmik bilgileri edindiklerine inanan Dogon kabilesi ile karşılaşmaktayız. Yazılı kültür ortamından değil, aksine sözlü kültür ortamı aracılığıyla gizemli atalarından kozmik sırlara vakıf olan bu kabilenin, kendileriyle Sirius yıldızı arasında kurdukları derin bağ oldukça ilginçtir. Dışarıya son derece izole yaşayan bu kabilenin 8,6 ışık yılı ötedeki Köpek takımıyıldızının tek başına olmayıp yıldızlar kolonisinden oluştuğunun bilgisine dahi sahip olmaları, çağdaş bilimin ise ancak 1924'te Andromeda Galaksi'sinin spiral biçim bilgine erişmesi, bizi, Sirius'ta yaşayan uzaylı ataların/tanrıların merkezde olduğu Antik Uzaylı kuramlarına götürmektedir (Candan, 2003: 124).

Uzaylı atalarından edindikleri ve kuşaklar boyu kabile üyelerine aktardıkları evrene ilişkin sırları inançlarının çekirdeğine oturtan Dogonların, Güneşin çevresinde dönen gök cisimlerini tanımaları, Ay'a ilişkin '*Pıhtılaşmış ölü kan gibi, kuru ve cansızdır.*' ifadeleri, Güneş, Venüs ve Sirius merkezli olmak üzere icat ettikleri ritüelistik nitelik barındıran takvimlere sahip olmaları ve de yine çok ilgi çekici olmakla birlikte, kozmik resimlerinde yer verdikleri Satürn gezegeninin belirgin halkasını çizimlerine dahil etmeleri, Dogonların kültürlenme sürecinin başlıca anahtarlarından. Sirius kültü çerçevesinde bu yerli kabilenin kendi aralarında geniş çapta olmayan bir insan topluluğunu teşkil etmelerine karşın böylesine önemli kozmik bilgileri taşıyor olmaları, bu insanların kutsallık atfettikleri Sirius yıldızının sakinleri olan uzaylı atalarıyla bağıntılı görülmektedir. Bu topluluğun kozmosun gizemlerine aşına oluşları, onları uygarlaştıran uzaylı atalarının kendileridir. Dolayısıyla Sirius'ta oturan bu atalar, Dogonların başlıca kültür kahramanları olarak belleklerinde yer etmektedir. Buna göre;

Dogonlar, Dünya'nın kendi ekseni etrafında döndüğünü bilmektedirler. Dogonlar için geleceği söylemenin standart biçimi, yatmaya gitmeden önce kum üstüne bir şekil çizmek ve sabah olunca şekle bakıp, gece tilki desenin neresinde durmuş diye bakmaktır. Tilki, kum üzerine çizilmiş kehanet levhalarına basa basa yürürken, (tilkinin) "patilerinin hareketiyle, gezegenler de dönmeye başlarlar". Yegâne görünür izleri kuyruk bırakır ve bu yerkürenin kendi ekseni çevresindeki dönüşüne benzetilir: "Tilki kuyruğuyla birlikte döndü, Dünya ise kendi ekseninde." Böylece kehanet levhası, Tilki bu kayıtlar boyunca ilerlerken, "patilerinin hareketi nedeniyle dönen" Yeryüzü'nü simgelemektedir; bilgilendirme levhasıysa Yeryüzü'nün hareket

ettiği uzayı, aynı zamanda da Güneş ve Ay'ı simgeler; bunlar Amma'nın uzanabileceğinden öteye yerleştirilmişlerdir. Burada bahsedilen bilgilendirme levhasının on iki kaydı vardır ve bu bir Ay takvimidir. Her kayıt bir aylık süreye karşılıktır. (Temple, 1999: 105)

Değerlendirme ve sonuç

Yukarıdaki bilgilendirme ve değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere insanlık, en kadim dönemlerinden itibaren uygarlaşma sürecini, doğaüstü varlıklar ve onlarla ilişki içinde olan insan ve hayvan türünden canlılarla ilişkilendirmiştir. Uygarlık için gerekli olan bilgi, teknoloji ve gereçler çoğunlukla göksel varlıkların armağanları olarak nitelendirilmekle birlikte, bu sürecin işleminde, bu iyicil göksel varlıkların yanı sıra şeytanlar, ruhlar ve cinler gibi kötücül doğaüstü varlıkların da katkısının olduğuna inanılmıştır. Kadim insanlığın uygarlaşma sürecini gökyüzüyle ilişkilendirmesinde, kendi kökenlerini gökle ilişkilendirerek kurgulaması da –ki bu, onu doğadaki hayvanlardan farklı ve üstün bir noktaya taşımıştır- etkili olmuş olmalıdır. Antik çağların mitlerinde yansımalarını bulan bu uygarlaştırıcı doğaüstü varlıklar, zamanla çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerle birlikte tanrılara, onların yardımcılarına, peygamberlere, velilere ve azizlere dönüşmüşlerdir. Bu süreçte, uygarlaştırıcı kötücül ruhlar ve hayvanlar giderek önemsizleşmişler fakat şeytan, çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerin derinliklerinde uygarlaştırıcı kimliğini dolaylı bir biçimde korumasını bilmiştir.

İnsanlığın uygarlaşmasına dair bu mitik ve dinsel tasavvurlar aklın, rasyonel düşüncenin ve bilimsel bilginin öne çıktığı dönemlerde ciddi anlamda sarsılmış fakat özellikle de dinlerin vazgeçilmezliği ve devletlerin bu dinleri himaye etmeleri nedenleriyle dinsel öğretiler biçiminde varlığını sürdürmüştür. Uygarlığın kökeniyle ilgili kadim tasavvurlar, sadece tek tanrılı dinlerin inananları arasında değil, kendilerini bilimin ve rasyonel düşüncenin temsilcileri olarak nitelendiren seküler kesimler arasında da zeki dünya dışı varlıklar odaklı bir şekilde varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Her iki durumda da uygarlığın kökenleri gökte aranmıştır. Mitlerin ve dinlerin çoğunlukla göksel olan doğaüstü uygarlaştırıcılarının yerini gökten, başka bir deyişle dünya dışından gelen zeki dünya dışı varlıklar/uzaylılar almıştır. Mitolojik ve dinsel anlatıların tanrıları, tanrıların yardımcıları, peygamberler, veliler ve azizler son derece gelişmiş araçlarla yeryüzüne inebilen uzaylılar olarak okunmuş; kadim insanlığın bu son derece zeki ve gelişmiş antik uzaylılar sayesinde bilgiye, teknolojiye, kültüre ve sanata eriştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu son cümleden de anlaşılacağı üzere, antik uzaylı yaklaşımının savunucuları mitik ve dinsel anlatıları, kadim çağlardan kalan eserleri, çizimleri ve kabartmaları dünya dışı varlıklara odaklanarak yeniden yorumlamışlar, bütün bu anlatıları ve maddi kalıntıları yaklaşımları için kanıt olarak kullanmışlardır. Bu yaklaşımları ileri sürenler arasında seküler kimliğe sahip oldukça iyi eğitilmiş akademisyenler, araştırmacılar, yazarlar ve gazeteciler de yer almıştır. Bu da onların yaklaşımlarını geliştirirken aklın ve bilimin yolundan ilerledikleri gibi bir sonucu doğurmuştur.

Antik uzaylılar teorisinin temsilcilerinin Ay, Dünya ve Sirius yıldızı odaklı bu yaklaşımları, tıpkı doğaüstü varlıklar tarafından himaye edilmek ve kayırılmak isteyen kadim insanlar gibi, günümüzün doğaüstü varlıklarına inanan, onlar tarafından himaye edilmek ve kayırılmak isteyen günümüz insanları arasında etkili olagelmıştır. Uygarlaşma anlatılarının antik uzaylı

kuramları bağlamında yeniden okunuşuyla birlikte, panteon üyelerinin dünya dışı yaşam formunda kültür kahramanları olarak sunulmasının insanların ilgisini çekmeyeceğini düşünmek mümkün değildir. Bu tür bir yaklaşımı benimsemek heyecanlanmanın, insan sınırlılığına sıkışıp kalmaktan kurtulmanın yanı sıra, mitik ve dinsel olmayan mistik bir deneyim yaşamak anlamına da gelmektedir. Uzaylıları ve onların araçları olan UFO'ları gördüklerine inanan insanların yaşadıkları heyecanı, vecd ya da mistik deneyimin verdiği coşkunluk hali olarak nitelendirmek de mümkündür. Başka bir deyişle, bu durumu yaşadıklarına inanan insanların yaşadıkları vecd haliyle dindar insanların yaşadıkları vecd hali arasında bir benzerlikten söz edilebilir.

Antik uzay teorisinin temsilcilerinin yaklaşımları da göstermektedir ki insanlık, ne kadar ilerlese ilerlesin; kadim sorularına aklın ve bilimin ışığında ne kadar bilimsel cevaplar verirse versin; çoğunlukla imanın kapsamına giren dünyaya dönük kimi kadim tasavvurları ne kadar geride bırakırsa bıraksın, göğün ve göksel varlıkların büyüünden ve etkisinden kendisini kurtaramamış; uygarlaşma sürecini doğüstü varlıkların müdahaleleri ve yardımlarıyla yaşanan mistik ve ritüelistik bir süreç olarak görme eğiliminden vazgeçememiştir. Tek tanrılı dinlere inanan geniş kitleler, bu eğilimlerini kutsal kitaplarındaki anlatılar üzerinden sürdürürlerken antik uzaylılar teorisinin eğitilmiş ve seküler temsilcileri ise dünya dışı varlıklara, onlardan kaldığına inandıkları işaretlere ve kutsal anlatılardaki tanrıları, peygamberleri, velileri ve azizleri antik uzaylılar olarak nitelendirmelerine dayanarak sürdürmüşlerdir. Antik uzaylılar teorisinin temsilcilerinin ortaya koydukları argümanlarını savunmayı sürdürmelerinde, bilimin antik çağların gelişmiş bir teknoloji ve yüksek bir mühendislik gerektiren devasa eserlerinin yapılışını izah etmede yeterince tatmin edici olamaması da etkili olmuştur.

Notlar

- 1 Weber'in modernite görüşü, kökleri Alman idealist geleneğine dayanan felsefi bir antropolojiyi varsayar. Weber, insan doğasını ve güdülerini faydacı geleneğin hedonist materyalist psikolojisi açısından tanımlamanın yanı sıra, insanların "anamlı bir kozmos için metafizik bir ihtiyacı" olduğunu ileri sürer. Anlam ihtiyacı, evrensel bir durum olan anlamsızlık deneyiminden kaynaklanır. Anlamsızlık, ölüm, masum acılar ve zenginlik, güç ve statü dağılımındaki rastlantısallık gibi olaylara atıfta bulunur. Weber, tarih boyunca dinin insanın anlam ihtiyacını karşılama işlevi gördüğünü ileri sürmektedir. "Tüm dinler, dünyanın gidişatının bir biçimde anlamlı olmasını özel bir ön kabul olarak talep etmiştir". İnsanlar, anlaşılabilir görünen olayları anlamlandırmaya ihtiyaç duyarlar; din, olağanüstü olanı açıklayan ve günlük yaşamın rutin düzenlerini haklı çıkaran teodiseler ve yaşam yorumları geliştirir. Weber'e göre modernite, dinsel-kozmolojik dünya görüşünün seküler bir dünya görüşü tarafından tutulmasıyla karakterize edilir. Seküler dünya görüşü - Weber'in bazen "doğal nedensellik kozmosu" olarak adlandırdığı - anlamlı bir kozmosun dini varsayımına karşıttır. İlke olarak, ampirik ve matematiksel yönelimli dünya görüşü, herhangi bir biçimde iç dünyevi olayların "anlamını" soran her entelektüel yaklaşıma karşı çürütmeler geliştirebilir". Weber anlamsızlık deneyimini kalıcı bir varoluşsal çıkmaz olarak ele aldığından, anlam ihtiyacı modern dünyada devam etmektedir. Dolayısıyla şu soru ortaya çıkmaktadır: Bilim anlamlı bir kozmos ihtiyacından söz edemediğine ve din bilişsel üstünlüğünü kaybettiğine göre, birey hayatına nasıl ve ne biçimde anlam ve amaç kazandıracaktır? Weber, modern bireyin önceki çağlarda yoğunluğu ve netliği bilinmeyen varoluşsal bir ikileme karşı karşıya olduğu sonucuna varmıştır: Anlam sorunu." (Seadman, 1983: 268).
- 2 Nietzsche, "Böyle Buyurdu Zerdüş" adlı eserinde "übermensch" (üstinsan) kavramını, Hıristiyanlığın öteki dünyacı anlayışının önüne koyar. Zerdüş, "übermensch" in yeryüzündeki yaşama anlam verme iradesini ilan eder ve dinleyicilerine, onları yeryüzünden uzaklaştırmak için öteki dünyaya dönük tatmin vaat edenleri görmezden gelmelerini öğütler. Zerdüş, "übermensch" i Tanrı'nın ölümüne bağlar. Tanrı kavramı öteki dünyaya ait değerlerin ve bunların altında yatan içgüdülerin nihai ifadesi olsa da, Tanrı inancı yine de bir süre için hayata anlam katmıştır. "Tanrı öldü", Tanrı fikrinin artık değer sağlayamayacağı anlamına gelir. Nietzsche bu önemli

paradigma değişimini değerlerin yeniden değerlendirilmesi olarak ifade eder: “Üstinsanı öğreteceğim size. İnsan, aşılması gereken bir şeydir. Onu aşmak için ne yaptınız? Bugüne değin bütün varlıklar kendilerinden üstün şeyler yarattılar: Siz bu büyük meddin ceziri olmak ve insanı aşmak yerine hayvanlığa dönmek mi istiyorsunuz? İnsan için maymunun manası nedir? İnsanı gülümseten ya da acıya sebep olan bir utanç vesilesi mi? İnsan, üstinsana da aynen böyle bakmalıdır: Güllünecek ya da acıya sebep olan bir utanç!. Solucandan insana uzanan yolu kat ettiniz ancak içinizde pek çok şey hala solucan halinde. Bir zamanlar maymundunuz; gel gör ki insan hala, herhangi bir maymundan daha maymun. En bilgeniz dahi bir nifak, bitkiyle hortlak arası bir karışım. Size hortlak ya da bitki olmanızı mı söylüyorum? Fark edin, size üstinsanı öğretiyorum! “Üstinsan” arzın manasıdır. İradeniz demeli ki: Üstinsan yeryüzünün manası olmalı! Yeminle teyit ve tasdik ederim ki kardeşlerim, yeryüzüne sadık kalın ve kanmayın size dünyanın ötesindeki ümitlerinden bahsedene! Onlar, zehir saçanlardır, bilerek veya bilmeyerek...Onlar, hayatı hakir görenlerdir; nesli tükenenlerdir, kendi kendilerini zehirleyenlerdir; usanmıştır arz onlardan: bırakın göçüp gitsinler. Bir zamanlar, tanrıya karşı çıkmak, en büyük günahı; lakin tanrı öldü, onunla birlikte bu günahlar da öldü. Şimdi ise en korkunç şey, arza karşı günah işlemek ve bilinmesi mümkün olmayana yeryüzünün manasından üstün tutmaktır. Bir zamanlar ruh, bedeni hakir görürdü: ve o zamanlar bu küçümseme, en yüce şeydi: -ruh, bedenini ciltz, çirkin olmasını ve acısından ölmesini isterdi. Bu sayede bedenden ve yeryüzünden kurtulmayı umardı (Nietzsche, 2010: 36).

- 3 “Rapa Nui -Paskalya Adası- Polinezya yerleşimlerinin en uzak olanıdır; adı hem ‘dünyanın göbeği’ hem de ‘Dünyanın sonu’ anlamına gelmektedir. Mitolojik kurucusu, dövmeçisi Haumaka’nın okyanusun karşısında doğuya doğru uzanan bir ülkenin hayalini kurmasının ardından oraya yelken açan Büyük Ebeveyn Hoto Matu’a idi. Rapa Nui’nin yaratıcı tanrısı, Polinezya tanrısı Tane’ye (veya Hawaii’deki Kane’e) neredeyse benzeyen Makemake’ydi” (Wilkinson ve Philip, 2007: 258).

Araştırma ve yayın etiği beyanı: Bu makale, orijinal veriler temelinde hazırlanmış özgün bir araştırma makalesidir. Daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olup başka bir yere yayımlanmak üzere gönderilmemiştir. Yazarlar, araştırma sürecinde etik ilkelere ve kurallara uymuşlardır.

Yazarların katkı düzeyleri: Her iki yazarın da katkı düzeyi eşittir.

Etik komite onayı: Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Finansal destek: Bu araştırma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Research and publication ethics statement: This article constitutes an original research paper based on original data. It has neither been published previously nor submitted for publication elsewhere. The authors adhered to ethical principles and rules throughout the research process.

Authors’ contributions: The level of contribution of both authors is equal.

Ethics committee approval: Ethical committee approval is not required for this study.

Financial support: No financial support was obtained for this research.

Conflict of interest: There are no potential conflicts of interest related to this study

Kaynakça

- Aça, M. (2023). Türk ve Yunan mitolojilerinde ozanlığın bahşedicileri: İyeler ve Musalar. Ö. Ceylan, H. Yekbaş (Ed.) *Türk Âşıklık Geleneği ve Âşık Veysel* içinde (s. 13-20).
- Candan, E. (2003). *Gizli sırlar öğretisi*. Sınır Ötesi.
- Carlson, G. (2017). *Aliens on the moon according to the aliens, the moon is the key to the what the aliens are doing on earth as well as the future of humans!* Blue Planet.
- David, G. H. ve French, B. (1991). *Lunar sourcebook, a user 's guide to the moon*. Cambridge University Press.
- Eagleton, T. (2005). *Kültür yorumları* (Ö. Çelik, Çev.) Ayrıntı.
- Ertürk, Y. P. (2011). *Sirius kültürü ve Türk mitolojisi ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jung, C. G. (2011). *Gökte görülen cisimler üzerine modern bir mit* (M. Tüzel, Çev.) Kırmızı Kedi.
- Haughton, B. (2007). *Hidden history lost civilizations, secret knowledge, and ancient mysteries*. The Career.
- Haze, X. (2022). *Ancient giants history, myth, and scientific evidence from around the World*. Bear & Company.
- Leeming, D. (2021). *Tales of the earth native north American creation mythology*. Reaktion Books.
- Leonard, G. (2017). *Somebody else is on the moon*. Kalpaz.
- Meletinskiy, E. M. (1958). Predki prometeya (kul'turny geroy v mife i v epose). *Vestnik İstorii Mirovoy Kul'turu*, 3, 114-132.
- Nietzsche, F. (2010). *Böyle buyurdu Zerdüşt herkes ve hiç kimse için bir kitap* (M. Batmankaya, Çev.) Say.
- Seidman, S. (1983). Modernity, meaning, and cultural pessimism in Max Weber. *Sociological Analysis*, 44 (4), 267-278.
- Temple, R. (1999). *Sirius gizemi* (E. Arısoy ve Y. Tokatlı, Çev.) Ruh ve Madde.
- Von Däniken, E. (1999). *Yıldızlara dönüş* (Z. Okar, Çev.) Cep Kitapları A.Ş.
- Wilson, D. (1979). *Secrets of our spaceship moon*. Dell.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).